

Mottagare: Justitiedepartementet

Kulturrådets yttrande över promemorian Ändrade ersättningsregler för privatkopiering (dnr Ju 2025/00414)

2025-07-25
KUR 2025/3034
Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
kulturradet@kulturradet.se

1. Sammanfattning

Kulturrådet tillstyrker i huvudsak förslagen i promemorian (Ju2025/00414), särskilt i syfte att säkerställa överensstämmelse med EU-rätten. Samtidigt vill vi framhålla att ett fungerande och rättvist ersättningssystem för privatkopiering är avgörande för att upprätthålla goda villkor för yrkesverksamma kulturskapare och därmed för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. Vi lämnar särskilda synpunkter på promemorians avsnitt 5.2 (ömsesidighetsprincipen), 5.3 (ersättningsskyldighetens omfattning), 6.1–6.3 (konsekvensanalys) samt föreslår kompletteringar utifrån rättsliga och kulturpolitiska perspektiv.

2. Kulturrådets synpunkter på förslagen i promemorian

2.1. Rättsliga utgångspunkter

Kulturrådet noterar att promemorian syftar till att anpassa svensk rätt till artikel 5.2 b i Infosoc-direktivet (2001/29/EG), som utgör grunden för privatkopieringsersättning inom EU. Det är av vikt att det nya systemet utformas i enlighet med proportionalitetsprincipen och med beaktande av egendomsskyddet enligt 2 kap. 15 § regeringsformen. Ersättningen till rättighetshavare måste vara skälig i förhållande till den faktiska användningen av deras verk, och systemet får inte leda till en de facto expropriation utan kompensation.

2.2. Kommentar till avsnitt 5.2 – Ömsesidighetsprincipen

Förslaget att avskaffa ömsesidighetsprincipen innebär en risk för att ersättningsunderlaget minskar, särskilt för verk som används i Sverige men vars upphovspersoner är bosatta utanför EU/EES. Kulturrådet anser att detta måste kompenseras genom att ersättningsnivåerna justeras i takt med teknikutveckling och förändrade användningsmönster. Vi noterar samtidigt att det inte är självklart att Kwantum-domen kräver ett borttagande av ömsesidighetsprincipen i detta sammanhang, eftersom domen rör ensamrätt och inte kompensation. Kulturrådet anser därför att det finns skäl att nyansera promemorians slutsats och att frågan

bör följas upp på EU-nivå. Vi föreslår även att regeringen verkar för att återinföra möjligheten till ömsesidighet inom ramen för EU-rätten.

2.3. Kommentar till avsnitt 5.3 - Ersättningsskyldighetens omfattning

Det är av central betydelse att det nya ersättningssystemet präglas av rättssäkerhet och transparens. Detta gäller både fastställandet av ersättningsnivåer och fördelningen av medel. Kulturrådet anser att det bör finnas tydliga kriterier för hur ersättning beräknas, samt att fördelningsmodellerna ska vara öppna för insyn och granskning. Ett system som upplevs som rättvist och förutsägbart stärker förtroendet bland kulturskapare och rättighetshavare. Kulturrådet vill också bekräfta vikten av att kollektiv rättighetsförvaltning, såsom till exempel genom Copyswede, fortsatt ges en central roll i förhandlingar och fördelning.

2.4. Kommentar till avsnitt 6.1–6.3 - Konsekvensanalys

Kulturrådet anser att konsekvensanalysen i promemorian är otillräcklig vad gäller effekterna på kulturskapares inkomster och på möjligheten att upprätthålla ett levande kulturliv. Vi vill särskilt lyfta oron för att nuvarande tariffer inte kommer kunna höjas tillräckligt för att kompensera för ett minskat ersättningsunderlag. Vi föreslår att regeringen kompletterar analysen med särskilt fokus på: hur ersättningsnivåerna påverkas av borttagandet av ömsesidighetsprincipen, hur olika grupper av rättighetshavare påverkas – särskilt frilansare och mindre aktörer – samt hur systemet fortsatt kan bidra till att uppfylla de kulturpolitiska målen.

2.5. Teknikneutralitet och faktisk användning

Ersättningssystemet bör vara teknikneutralt och spegla faktisk användning av verk och prestationer, oavsett om användningen sker via fysiska lagringsmedier, molntjänster eller streamingplattformar. Kulturrådet anser att detta är avgörande för att systemet ska vara framtidssäkert och rättvist. Vi vill också lyfta behovet av en breddad ersättningsbas enligt förslagen i SOU 2022:20, så att även verkstyper som text och stillbild omfattas.

2.6. Tillgänglighet och bredd

Ersättningssystemet måste utformas så att det når hela bredden av kulturskapare, oavsett etableringsgrad eller genre. Kulturrådet vill särskilt betona vikten av att mindre etablerade konstnärer, frilansare och kulturskapare inom exempelvis bildkonst, musik, litteratur och scenkonst inte hamnar utanför systemet. Detta är i linje med vårt uppdrag att främja konstnärlig mångfald och tillgång till kultur i hela landet.

2.7. Statens ansvar för uppföljning och ikraftträdande

Kulturrådet anser att staten bör ta ett tydligare ansvar för att följa upp och utvärdera hur det nya ersättningssystemet fungerar i praktiken. Mot bakgrund av osäkerheten kring konsekvenserna och behovet av samordning med andra förestående lagändringar, föreslår Kulturrådet att ikraftträdandet senareläggs.

3. Beslut

Statens kulturråd (Kulturrådet) är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Myndighetens arbete tar sin utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och verkar för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag samt andra främjande åtgärder. Grunden för vårt uppdrag är att alla ska kunna ta del av konst och kultur av hög kvalitet.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Kajsa Ravin. Ärendet har föredragits av chefsjurist Greta von Rosen Stövind namn.